

Вирок

Олександр Мінович

(80-ті роки)

У залі судових засідань № 2 слухалася справа про розлучення.

Молодий суддя Володимир Борисович Мандрук слухав, як сперечаються сторони і терпеливо ждав кінця їхнім суперечкам.

Вродлива дружина відповідача крикливим голосом, довго, з подробицями, виливала наболіле на свого чоловіка. Рикошетом сипалось на присутніх близьких родичів, суддю, секретаря.

Вона розповідала, який п'яниця її чоловік, як він не тримається дому, сім'ї, як мало вділяє уваги дітям, як пробував піднімати на неї руку, як нічого не робить у хаті та нічого не вміє, як проводить весь свій вільний час з такими ж як і він пиятиками в гаражах, як грубо поводить з тещею, як ні разу не зайшов до дітей у школу, і ще багато й багато чого такого... Такого, за що той, хто ніколи не слухав подібних суперечок, мав би не тільки розлучити подружжя, а й присудити чоловікові довічно сидіти в тюрмі.

Після жіничного виступу чоловіка тяж понесло. Зло летіло з його рота, немов сльозоточивий газ.

За його словами виявилось, що жінка велике ледаще. Нічого вдома не робить, а тільки вештається по подружках, безкінечно розмовляє по телефону, що діти в неї недоглянуті й некормлені, хата неприбрана, що сама вона має багато коханців, чим заставляє чоловіка топити горе в горілці, що доброго слова ніколи чоловіку не скаже, що тяж любить у чарку заглядати, що грубо поводить зі свекрухою, і ще багато й багато чого такого... Такого, за що той, хто ніколи не слухав подібних суперечок, мав би не тільки розлучити подружжя, а й присудити жінці, принаймні, каторгу.

– Все, оголошую перерву! Нове засідання призначаю через два місяці! Надіюсь, що до того часу вас трохи попустить і може помиритеся. Хоча б заради малої дитини, – сказав суддя.

– Встати! Суд іде! – втомлено проголосила дівчина-секретарка, проводжаючи Володимира Борисовича із зали.

Мандрук ішов обшарпаним коридором суду, натикався на людей, що прийшли в судові засідання. Він був десь далеко в своїх думках. Поглянувши збоку, можна було сказати, що дуже вже він чимось заклопотаний.

Так воно й було. Судді не давала спокою нова справа, яка повинна слухатися через годину.

Він вже цілий тиждень вивчав її вдома і на роботі. Скоро вже вивчить напам'ять. Зможе, наче вірш, розказати.

Це була його перша справа, в якій підсудному треба давати найвищу міру покарання – розстріл.

Обвинувачений Семенчич – молодий хлопець, який вже відбував тюремне покарання за крадіжку. Згідно матеріалів слідства, він вбив у лісопосадці двох молодих дівчат. Наніс їм чисельні ножові рани, що причинили смерть.

Хлопця бачила жінка, яка проживає поряд із місцем злочину. Вона помітила його, коли він вибіг із посадки з ножом у руках і був у дуже знервованому стані.

Свідки показали, що Семенчич колись на людях посварився з одною із дівчат, які загинули в посадці. Нібито він приставав до неї з непристойностями, а та дала йому ляпаса. Після чого обвинувачений погрожував дівчині, заявляв, що відомстить їй.

Семенчич на перших допитах заперечував свою вину, а потім у всьому зізнався.

Мандрук ламав собі голову над тим зізнанням, бо воно де в чому не сходилося з обставинами злочину. Та й знаряддя вбивства не було знайдено. Семенчич чомусь не вказав слідству, куди його подів.

Суддя сумнівався й боявся виносити смертний вирок. Не хотів ламати свою совість, яка десь глибоко в грудях нашіптувала, щоб він не брався за цю справу, щоб потім було можна жити в спокої й любові до неї – до совісті.

Володимир Борисович довго не наважувався, але все ж пішов до голови суду.

Твольцева головою була давно, а суддею – ще більше. Вигляд мала грізний, як і голос та натуру. Боялися її і судді, і секретарі, і адвокати, і позивачі з відповідачами. Зустріла Мандрука, немов школяра:

– Ти мені, Володимир Борисович, тут не розпускайся, мов дівчинка! Справа твоя, нікому передавати її не збираюся! Всі через це пройшли! Тебе для чого держава вчила?.. Ти що, не знав, куди йшов?

– Та воно то так, але бачите, Аделаїда Йосипівна, щось там не в'яжеться. Як таке може бути, що людина у всьому зізналася, а куди ніж поділа – не каже? Який в цьому смисл?.. Семенчич спочатку заявляв, що йшов повз посадку до лісу, а потім згадав, що обіцяв матері повернутися в певний час, тому й біг додому, тому й вигляд мав заклопотаний, що схожий на збентежений. І з часом не все там гладко. А нашого прокурора ви ж добре знаєте. Він мені вже телефонував. Вимагає "вишку", і ніяких компромісів.

– Якщо так думати й сумніватися, то ти всіх злочинців на волю випустиш! Тут потрібно включити партійне переконання. Не може наша прокуратура й міліція так грубо помилятися! Там теж не дурні сидять! Своє діло знають. Соціалістичної законності тримаються. Ти добре придивися, що воно й до чого! А недоробки в багатьох є.

– Яюсь, знаєте, не тягне це на вищу міру... Може дам максимальний строк, і нехай вже так і буде?

– Дурниць не говори! Треба робити, як положено! От квартиру ждеш за суддівською пільгою, а робити хочеш, наче секретарка. То йди тоді у секретарки, там сидітимеш тихенько, без клопоту!

Від цієї розмови на душі в Мандрука стало ще гірше, а сумніви не розвіялися.

Однак трохи подумавши, вирішив – піде всім наперекір. Присудить довгий

тюремний строк і нехай хто що хоче, те й каже. В голові складалось наступне: "Не з'їдять же мене, в кінці кінців!.. І суддя я, чи не суддя?.. Хіба не маю права сам вчиняти, як вважаю за потрібне?".

Перед самим засіданням до судді в кабінет зайшов помічник прокурора:

- Ну що, як ви налаштовані, Володимир Борисович? Не боїтеся дати вищу міру Семенчичу?

- Та, знаєте, тут не в боязні справа. Сумніви великі є.

- А чого сумніватися?.. Не бачу підстав. Сліди його взуття поблизу злочину знайшли?.. Знайшли!.. Коли біг з ножом із лісопосадки, свідки бачили?.. Бачили!.. Носову хустинку вбитої дівчинки прямо біля його дому віднайшли. Та й зізнався. Що ще треба?

- А покази матері?.. Вона ж свідчить, що син прибіг додому раніше часу вбивства. А чому він відразу не зізнався?.. Може в міліції на нього нажали так, що дітися не було куди!.. Ми ж з вами в курсі, як це робиться.

- Мати покриває синопка. На теж вона й мати. А щодо зізнання, то всі вони спочатку намагаються викрутитись, поки не припруть їх до стінки доказами.

- Ну, добре, добре! Давайте подивимось, що воно буде в засіданні, може щось нове виясниться!

Через якийсь час суддя взяв зі свого столу три товсті томи справи й направився знову в зал судових засідань. Семенчича завели під конвоем, посадили на лаві підсудних між двома охоронцями.

Володимир Борисович теж сів між двома, тільки народними засідателями. Такими ж мовчазними й ніби відсутніми в залі, як і охоронці.

"Здається, ми з підсудним невірні у цьому залі...", - похмурим гумором майнуло в голові у судді.

Це вже було не перше засідання. На першому - помічник прокурора протарабанив, мов з автомата, текст обвинувачення. Тепер Мандрук зачитав із справи, які зібрані докази, опитав свідків. Нового нічого не з'явилося.

У судді була ще маленька надія на адвоката. Може той щось знайшов на користь свого клієнта. Проте, надія не справдилася. Адвокат просив тільки про пом'якшення вироку, бо, бачите, Семенчич був єдиним сином у старій матері, яка потребувала догляду й допомоги. Не згадав навіть про відсутність знаряддя злочину.

"Не хоче підставляти ніжку прокурору...", - подумав Мандрук.

Суддя знав, що адвокат залежний від слідства. Якщо буде сильно перешкоджати - новій справі не скоро отримає. Слідчий буде казати всім, щоб не мали з ним діла, рекомендуватиме іншого. А люди часто бояться ослухатися слідчого, аби не нашкодити собі чи родичам своїм.

Коли помічник прокурора в своєму завершальному слові попросив смертної кари, порядок в залі порушився.

Семенчич схопився зі свого місця й почав кричати, що його ошукали. Що обіцяли "вишки" не давати, аби тільки у всьому зізнався. Йому, нібито, казали, що все рівно

буде покараний, питання тільки як:

- Гади, я ж вам повірив! Взяв вину на себе! Шо ж ви робите?

Суддя строго обізвав Семенчича. Призвав до порядку та тиші. Сказав, що слова йому ще не давали, але це не діяло. Хлопець кинувся в справжню істерику. Сипав прокльонами, лайками на прокурора, а потім і на суддю:

- Всі ви тут однакові! Гади всі продажні! За свою посаду готові людину безвинну зі світу звести!

Образи розізлили Мандрука. Він вважав, що їх не заслужив, бо був же трохи на боці підсудного. Не хотів його смерті.

Конвоїри силоміць причадили Семенчича до лавки, наділи наручники, заставили замовкнути.

Коли він повністю втихомирився, суддя надав йому право на останнє слово.

- Та йди ти зі своїм словом знаєш куди, сволотюго! - випалив Семенчич і демонстративно відвернувся.

Це було останньою каплею. Він остаточно дістав суддю.

Володимир Борисович Мандрук взяв до рук зарання заготовлений текст вироку, в порожньому, незаповненому рядку, де мала бути вказана міра покарання написав: "до вищої міри покарання - розстрілу".

Близько року Семенчич провів у камері смертників, чекаючи виконання вироку. Будь-який стук у двері камери приводив його в заціпеніння. Не було до цього, здається, нічого страшнішого, ніж таке чекання. Страх прийдешнього, довге одиночне перебування в тюрмі позбавили чоловіка всього людського, і найперше - мрії про майбутнє. Почуття, що за ним можуть прийти для страти, що сьогоднішній день, година, хвилини можуть бути останніми в житті, не покидали й на мить мозок Семенчича, зводили його з розуму. Він помалу став божеволіти.

Нарешті цей день настав. Його не попередили, взяли обманом. Сказали ніби вестимуть у душ митися. В довгому коридорі непомітно й тихцем конвоїра замінив прапорщик-виконавець із пістолетом у руках. Коли в'язень зайшов у кахляне приміщення для миття арештантів, прапорщик вистрілив йому в потилицю. Через спеціальне вікно за стратою спостерігала трійця - прокурор, лікар, начальник тюрми. Після вистрілу лікар підійшов до вбитого й підтвердив смерть. Склали акт про виконання вироку, всі присутні поставили на ньому свій підпис.

Семенчича похоронили без обряду, на тюремному кладовищі. Могилу позначили невеличкою металевою табличкою з номером, який занесли в журнал реєстрації страчених. Мати, рідні та близькі ніколи не матимуть змоги прийти на могилу, взнати місце поховання.

Ще через деякий час у тому вбивстві зізнався інший чоловік, який теж дождався кари в камері смертників. Втрачати йому було нічого, а на час нового слідства він продовжував собі життя.

Цей чоловік показав куди він сховав ножа, як убив дівчат, як підкинув до паркану Семенчича носову хустинку, аби відвести підозру од себе.

//---//

Радянське правосуддя дуже багато разів робило страшні й невинні помилки. Навіть у справах, що набували великого розголосу, часто карали, або позбавляли життя безвинних людей, які ненароком попадали на очі слідчим і мали незначні підстави для підозри.

Так було у справах відомого серійного вбивці Михасевича та багатьох інших. По цих справах було засуджено й страчено багато безвинних людей. Таке означає, що слідство в цих випадках фальсифікувало докази, не маючи прямих підтверджень скоєних злочинів, а суд не перевіряв надані докази належним чином, або виносив вирoki за сумнівними доказами, що є недопустимим.

У одній з найвідоміших справ – справі Андрія Чикотило – слідство не мало прямих доказів його вини. Тобто в жодному місці численних злочинів правоохоронці не знайшли ні слідів взуття, ні слідів рук, ні інших слідів, що, зазвичай, мають місце при вбивстві та зґвалтуванні, і які б прямо вказували на вбивцю.

Частину доказів слідство сфальсифікувало, тобто спеціально надало суду придумані й необ'єктивні докази. Щоб звинуватити підозрюваного, вдалися навіть до нечуваних до цього методів. Оскільки аналізи групи крові та інші аналізи не співпадали, то спеціально розробили теорію, яка допускала таке неспівпадання. Пізніше було визнано повну недолугість і абсурдність цієї теорії.

В останній день строку слідства підозрюваного відвідував психіатр, який володів гіпнозом. Після цієї зустрічі Чикотило признався в багатьох убивствах і в слідства формально з'явилися докази його вини, які базувалися на його признанні. Але на суді він відмовився від цих показів. Заявив, що його обманули.

Суди різних інстанцій частину його признань відкинули як безпідставні, хоча за кожним фактом слідством були надані чисельні докази вини підсудного. Виходить, що ці докази були сфальсифікованими. Таке ставить під сумнів все слідство. Там, де безпідставно йому "пришили" один злочин, могли так само "пришити" інші, тільки більш вправно, зібравши спеціально неправдиві докази, які перевірити судам було важко, або неможливо. Тому не має жодних гарантій того, що за таких обставин, все слідство не було сфальсифікованим.

Дуже цікавим є те, що Чикотила двічі прийняли на роботу до відділів постачання й забезпечення двох великих заводів. Ці посади давали змогу постійно бути у відрядженнях по різних містах країни. Потрапити на такі посади можна було тільки маючи великий "блат". Вся попередня біографія Чикотила не давала підстав для того, аби потрапити на таку роботу. Слідство не встановило, хто його туди влаштував.

Цілком ймовірно, що Чикотило не мав відношення до тих злочинів, за які його засудили до смертної кари.

В середині дев'яностих років в Україні було відмінено смертну кару. Це стало вершиною гуманності, позбавило можливості такої помилки правосуддя, коли людину незаслужено позбавляють життя.